

УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ПАВЛА ТИЧИНИ

Факультет дошкільної та спеціальної освіти
Кафедра психології та педагогіки розвитку дитини

РЕФЕРАТ

на

ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Освітній ступінь «магістр»

на тему:

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ
ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО МІЖСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В
СИТУАЦІЇ КОНФЛІКТУ ДІТЕЙ З БАТЬКАМИ**

Виконала:

студентка II курсу,
групи 602 групи
денної форми навчання
спеціальності

012 Дошкільна освіта

(шифр і назва спеціальності)

Освітньої програми

Дошкільна освіта.

Початкова освіта

Арабаджи І.П.

(прізвище та ініціали студента)

Керівник:

кандидат педагогічних наук

Дука Т.М.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук

Попиченко С.С.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО МІЖСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У СИТУАЦІЇ КОНФЛІКТУ ДІТЕЙ З БАТЬКАМИ.....	7
1.1. Терміносистема проблеми дослідження готовності майбутніх педагогів початкової школи до міжособистісної взаємодії у ситуації конфлікту дітей з батьками.....	7
1.2. Особливості конфліктної взаємодії дітей молодшого шкільного віку з батьками.....	20
РОЗДІЛ 2. ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО МІЖСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У СИТУАЦІЇ КОНФЛІКТУ ДІТЕЙ З БАТЬКАМИ	40
2.1. Структура, критерії та показники рівня готовності майбутніх учителів готовності майбутніх учителів початкової школи до міжособистісної взаємодії у ситуації конфлікту дітей з батьками.....	40
2.2. Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів початкової школи до міжособистісної взаємодії у ситуації конфлікту дітей з батьками.....	60
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО МІЖСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У СИТУАЦІЇ КОНФЛІКТУ ДІТЕЙ З БАТЬКАМИ.....	69
3.1. Організація та методика проведення експериментальної роботи.....	69
3.2. Технологія формування готовності майбутніх учителів початкової школи до міжособистісної взаємодії у ситуації конфлікту дітей з батьками..	81
3.3. Перевірка ефективності технології формування готовності майбутніх учителів початкової школи до міжособистісної взаємодії у ситуації конфлікту дітей з батьками.....	94
ВИСНОВКИ.....	98
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	101

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Одним із базових компонентів Нової української школи визначено педагогіку партнерства, основою якої є взаємодія та співпраця рівноправних і відповідальних учасників освітнього процесу.

Врахування трансформації соціальної ситуації, розширення сфер життєдіяльності та соціалізації дітей молодшого шкільного віку, активізує їхні важливі потреби та інтереси. Однак відсутність умов їх повноцінної реалізації може призводити до виникнення конфліктних ситуацій у взаємодії дітей з батьками. Більшість батьків не в змозі самостійно вирішити проблеми міжособистісної взаємодії з дитиною й потребують кваліфікованої педагогічної допомоги, за якою вони, передусім, звертаються до вчителя, професійні функції якого вимагають належного рівня готовності до такого виду діяльності.

Питання формування готовності вчителів до взаємодії із суб'єктами конфліктів у педагогічному процесі стали предметом наукових пошуків І. Беха, О. Березюк, В. Галузяка, Ю. Костюшка, А. Лукашенка, О. Матвієнко, В. Семиченко та ін.

Аналіз наукових джерел свідчить про широкий спектр наукових розвідок у визначеному напрямі, результати яких слугують підґрунтям для дослідження окресленої проблеми. Сучасний стан підготовки майбутніх учителів початкових класів до роботи з дітьми та батьками характеризується комплексом взаємопов'язаних суперечностей, а саме: між об'єктивним існуванням конфліктів молодших школярів з батьками, що негативно впливають на особистісний розвиток і навчання дітей, та ігноруванням цього явища як учителями, так і батьками; гострою потребою налагодження конструктивних відносин батьків з дітьми та недостатньою професійною готовністю педагогів надати сім'ї кваліфіковану педагогічну допомогу; необхідністю системної підготовки майбутніх учителів початкової школи до

міжособистісної взаємодії у ситуації конфлікту дітей з батьками та невизначеністю завдань, змісту, технологій та педагогічних умов цього процесу.

Таким чином, актуальність проблеми, її соціальна значущість, зумовили вибір теми нашого дослідження.

Мета дослідження теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити ефективність засобів формування готовності майбутніх учителів початкової школи до міжособистісної взаємодії у ситуації конфлікту дітей з батьками.

Відповідно до мети визначено **завдання** дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні засади, уточнити змістове наповнення базових понять дослідження.

2. Виявити особливості, чинники, сфери конфліктів дітей молодшого шкільного віку з батьками та окреслити шляхи їх конструктивного вирішення.

3. Визначити структуру, критерії, показники та провести діагностику наявного рівня готовності майбутніх учителів початкової школи до міжособистісної взаємодії у ситуації конфлікту дітей з батьками.

4. Обґрунтувати педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів початкової школи до міжособистісної взаємодії у ситуації конфлікту дітей з батьками.

Об'єкт дослідження: формування фахової готовності майбутніх учителів початкової школи до міжособистісної взаємодії.

Предмет дослідження: засоби формування готовності майбутніх учителів початкової школи до міжособистісної взаємодії у ситуації конфлікту дітей з батьками.

Для досягнення мети та виконання поставлених завдань на різних етапах дослідження було використано такі **методи дослідження:** теоретичні – аналіз і синтез, індукція і дедукція, контент-аналіз, порівняння, моделювання, абстрагування, класифікація, конкретизація – для вивчення

наукових джерел, систематизації понятійного апарату, обґрунтування основних теоретичних положень і побудови моделі досліджуваного процесу; емпіричні – спостереження, анкетування, тестування, самооцінка, експертна оцінка, педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний етапи) – для перевірки ефективності моделі й технології формування означеної готовності; математичної статистики – для кількісного та якісного аналізу експериментальних даних, перевірки вірогідності отриманих результатів.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилося на базі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини протягом 2022-2023 рр.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичному дослідженні ефективності засобів формування готовності майбутніх учителів початкової школи до міжособистісної взаємодії у ситуації конфлікту дітей з батьками.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження були висвітлені в спільній публікації з науковим керівником: Особливості конфліктної взаємодії дітей молодшого шкільного віку з батьками. *Перші спроби наукового пошуку*. Вип. 2 / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини; [редкол.: С. С. Попиченко]. Умань: Візаві, 2023. С. 157–159.

Структура та обсяг магістерської роботи. Наукова робота складається з вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст викладено на 106 сторінках.

ВИСНОВКИ

1. На основі аналізу наукової літератури, встановлено, що підготовка майбутніх вчителів, готових до організації конструктивної міжособистісної взаємодії з дітьми та батьками на засадах педагогіки партнерства Нової української школи є актуальною та цілеспрямованою. Обґрунтовано терміносистему дослідження, яку складають базові поняття: «міжособистісна взаємодія», «готовність до міжособистісної взаємодії», «ситуація конфлікту дітей з батьками», «готовність майбутніх учителів початкової школи до міжособистісної взаємодії у ситуації конфлікту дітей з батьками».

Відтак, поняття «готовність майбутніх учителів початкової школи до міжособистісної взаємодії у ситуації конфлікту дітей з батьками» визначаємо як сформованість особистісних та професійних якостей, цінностей, мотивів, знань, умінь, досвіду, що дозволяє вчителям кваліфіковано діагностувати, аналізувати такі ситуації, проектувати та реалізовувати спільну діяльність у напрямі їх конструктивного вирішення.

Встановлено, що ситуації конфлікту дітей з батьками є складовою загальної професійної готовності й характеризує здатність педагогів кваліфіковано діагностувати, аналізувати такі ситуації, проектувати та реалізовувати спільну діяльність у напрямі їх конструктивного вирішення.

Проведений аналіз наукових джерел засвідчив, що вирішення проблеми формування досліджуваної готовності має здійснюватися на засадах міждисциплінарного, системного, інтегративного, технологічного, особистісно орієнтованого підходів.

2. Схарактеризовано особливості соціальної ситуації розвитку та провідної (навчальної) діяльності молодших школярів, які можуть, за певних умов, бути причинами виникнення конфліктних ситуацій у взаємовідносинах з батьками. Виявлено об'єктивні та суб'єктивні чинники конфліктів дітей молодшого шкільного віку з батьками.

Визначено сутність конфліктності молодшого школяра, як комплекс

індивідуально-характерологічних особливостей особистості, які проявляються у неадекватних когнітивних, емоційних, поведінкових реакціях дитини у взаємодії з іншими оточуючими, в контексті нашого дослідження з батьками.

Виокремлено показники конструктивної взаємодії дітей та батьків (позитивна мотивація до спільного пошуку та вирішення протиріч, уміння дорослих встановлювати контакти з дітьми, налагоджувати довірливе спілкування, об'єктивно, чуйно та врівноважено ставитися до проблем молодших школярів, зрозуміло й чітко пояснювати власну позицію).

Діагностовано та проаналізовано сфери конфліктної взаємодії дітей з батьками: розуміння дорослими психологічного віку та потреб дітей; налагодження відносин батьків і дітей; виявлення проблем у навчальній діяльності молодших школярів; організації позанавчальної діяльності учнів; урахування індивідуальних рис дітей. З'ясовано причини конфліктів та умови забезпечення конструктивної взаємодії дітей і батьків.

3. Охарактеризовано структуру досліджуваної готовності, що включає такі компоненти: мотиваційно-ціннісний (потреби, мотиви, інтереси, установки, цінності); когнітивний (система загальних та спеціальних знань про психолого-педагогічні засади та практичні способи здійснення взаємодії); діяльнісно-практичний (комплекс загально-педагогічних та спеціальних умінь організації міжособистісної взаємодії); рефлексивно-регулятивний (здатність до емоційної стійкості, толерантності, критичного аналізу, адекватної самооцінки своїх професійних дій).

Визначено критерії (мотиваційно-аксіологічний, пізнавально-теоретичний, комунікативно-діяльнісний, рефлексивно-оцінювальний), показники та рівні (низький, середній, достатній, високий) досліджуваної готовності.

4. Обґрунтовано педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів початкової школи до міжособистісної взаємодії у ситуації конфлікту дітей з батьками: усвідомлення майбутніми педагогами можливих

негативних наслідків дитячо-батьківських конфліктів та формування позитивної внутрішньої мотивації до оволодіння необхідними для їх вирішення знаннями й уміннями; практичне засвоєння майбутніми педагогами технологій конструктивної міжособистісної взаємодії у ситуації конфлікту дітей з батьками та розвиток професійно значущих особистісних якостей і здібностей; використання активних та інтерактивних форм і методів навчальної діяльності. Охарактеризовано об'єктивні та суб'єктивні причини недостатнього рівня готовності вчителів до означеного виду професійної діяльності.

Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до міжособистісної взаємодії у ситуації конфлікту дітей з батьками, реалізовувалося через аналіз відповідних етапів (організаційно-цільовий, практично-діяльнісний, оцінно-рефлексивний етапи).

У процесі педагогічного експерименту забезпечено інтегрування змісту навчальних дисциплін, використання активних та інтерактивних форм і методів навчання (проблемні лекції, евристичні бесіди, дискусії, мозкові штурми, ділові та рольові ігри, моделювання педагогічних ситуацій, імітаційні тренінги, вирішення професійно-орієнтованих педагогічних задач, інтерактивний театр та ін.).

Результати діагностики наприкінці формувального етапу експерименту засвідчили суттєве зростання показників рівня готовності (за всіма її компонентами) майбутніх учителів до роботи з дітьми та батьками в ситуації конфлікту.